

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİM İNSANI ÖYKÜLERİ"

Linda
Brown
Buck

(1947)

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

1957 ilkbaharının ilk günlerinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin Seattle kentindeyiz. Havanın yavaş yavaş ısınmasıyla birlikte Lindaların evinin arka bahçesinde doğa canlanmaya başlamış.

Seni güzel çiğdem seni, hangi ara çiçek açtın sen böyle? Daha geçen hafta çıkmıştım bahçeye, yoktun burada. Oh! Mis gibi de kokuyorsun.

Cızzz, bizzz!

Doğru mu görüyorum, Linda bir çiçekle mi konuşuyor Peynirciğim?

Canım, gerçekten konuştuğundan değil. İlkbaharın gelişinden duyduğu sevinç bu şekilde dışa vuruyor işte.

Oh! Şimdi de bu koku... Açık hava karnımı acıktırdı galiba.

Ne pişiriyorsun babacığım?

Fırk, fırk! Leziz bir sucuk kokusu bu. Dur bakayım. Fırk, fırk fırk! Sadece sucuk değil, köfte kokusu da geliyor burnuma. Evet, evet, yakın zamanda ızgaraya birkaç da köfte atılmış. Şlap!

Ha ha ha! Kokuları analiz edeceğim derken ağzının suyu akıyor Simitçiğim. Al şu peçeteyi de yüzünü sil.

Şu ana kadar sucuk ve köfte attım ızgaraya kızım. Bunlar piştikten sonra sıra tavuk kanatlarına.

Tam tahmin ettiğim gibi... Amcaciğim, bir saniye izin verirseniz... Ateşi yelleylem ki azıcık harlansın. Tavuk kanatlarını çıtır çıtır seviyorum da ben.

Ha ha ha! Mangal yapmanın püf noktaları Simit'ten sorulur.

Eline sağlık baba. Çok güzel olmuş.

Çiçekleri koklarken mangaldan uzakta olmama rağmen pişen etlerin kokusu burnuma ulaştı ve iki kokuyu hemencecik birbirinden ayırbildim. Çok ilginç. İyi ama nasıl başarıyoruz bunu acaba? Koku denen bu şeyi nasıl hissediyoruz peki?

Sovulav, sovlav... Bu avada benje de fok güzев olmuşt amcaciğim, evimize sağvık. Şlap!

Afiyet olsun kızım.

Avzımız dovuyken konufmamak gevek Fimitçiğim. Gulpl! Seni uyavağım devken kendim de aynı hataya düftüm. Ha ha ha!

Linda, yakın çevresinde basit gözlemler yaparken aklına takılan nasıl ve neden sorularına yanıt bulabilmek için okul kütüphanelerinde bol bol vakit geçirir. Okudukça birbirinden farklı o kadar çok konuya ilgi duyar ki gençliği boyunca uzun bir süreyi ne olmak istediği sorusuna da yanıt arayarak geçirir. Üniversite döneminde birbirinden değişik disiplinlerde dersler alırken esas merak ettiği konuları kapsayan bilim dalının biyoloji olduğunu anlar. Önce mikrobiyoloji, ardından bağışıklık bilim alanlarında eğitim görerek yükseköğrenimini tamamlar.

Linda Brown Buck otuzlu yaşlarına geldiğinde kanser hastalıklarıyla mücadele edebilmek amacıyla bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürüten bir enstitüde çalışmaktadır.

Şu örnekteki hücrelerde bozulma var mı bir de ona bakalım... Hımm...

Gel bakalım küçük dostum. Kaslarında yeterince laktik asit birikmiş olmalı. Şimdi kontrol etmek için senden birkaç damla kan almam gerekiyor.

Her... Şey... Bilim... İçin... Hoffff... Puffff... Hoffff... Puffff...

Oh, fakat iyi yedik Peynirciğim. Sen de doydun mu?

Doymaya doydum Simitçiğim de, biz karnımızı doyururken yıllar geçmiş, küçük Linda büyüyüp meslek sahibi oluvermiş bile bak. Haydi öyküye odaklanalım artık.

Günümüzde bilimsel araştırmalarda hayvanlar daha az kullanılıyordu herhalde, değil mi Peynirciğim?

Umarım öyledir Simitçiğim.

Bu çalışmalardan birinde Linda Brown Buck, bir meslektaşıyla beraber farelerin koku alma sisteminin işleyişinin ayrıntılarına eğilir.

Görünen o ki havada uçan koku molekülleri şu bölgedeki reseptörler tarafından algılanıyor...

Olfaktör Sistem

Olfaktör sistem dediği koku alma sistemi o zaman.

Evet Simitçiğim, reseptör de algılayıcı demek.

Çalışma ilerledikçe insanların koku alma sisteminin sırları da bir bir açığa çıkmaya başladı.

Olfaktör Sistem

Koku reseptörleri görevlerini yaparken bazı genlerin de bu işin içine girdiği anlaşıyor. Eğer bu işleyiş güzelce saptayıp inceleyebilirsek...

Genler mi? Amma ayrıntılı işmiş koku almak!

Bundan sonra "ne güzel kokuyor" deyip geçmeyiz artık.

Beynimizin koku reseptörleri tarafından kendisine iletilen koku sinyallerini nasıl işlediğini, kokuları birbirinden nasıl ayırdığımızı da anlayabiliriz!

O... O da neydi öyle?

Linda Brown Buck, koku, sinir sistemi ve koku alma sürecinde görev alan genler üzerine çalışmayı yıllarca sürdürdü. Kokuların beynimiz tarafından birbirinden nasıl ayırtıldığına, nasıl tanındığına ve geçmişte alınmış kokuların tekrar alındığında nasıl hatırlandığına yönelik açıklamalar içeren çalışmasıyla meslektaşları Richard Axel ile birlikte 2004 Nobel Fizyoloji ya da Tıp Ödülü'nü kazandı.

Çok özür dilerim Peynirciğim. Yediklerim gaz yaptı herhalde, tutmaya çalıştım ama... Öh öh!

Öh öh! Gaz maskelerimizi çıkardıktan sonra konuşalım mı bu konuyu Simitçiğim? Önce şu koku bir dağılsın bakalım... Hoş, pek dağılacak gibi de durmuyor ama... Neyse... Biraz daha bekleyelim.

Zoort!